

Herdenking Februaristaking Zaanstreek

Gepubliceerd: 26-02-2026

Vandaag was de herdenking van de Februaristaking in de Zaanstreek. Een bijzonder moment om stil te staan bij het openlijke verzet tegen de Jodenvervolgung tijdens de Tweede Wereldoorlog. De staking begon op 25 februari 1941 in Amsterdam en breidde zich een dag later uit naar de Zaanstreek, waar duizenden mensen het werk neerlegden uit protest tegen het geweld en onrecht van de Duitse bezetter.

Tijdens de herdenking bij het Zaantheater werd een minuut stilte gehouden en legden bestuurders en organisaties bloemen bij het monument. Leerlingen van De Dijk Oost droegen gedichten voor. Het programma bestond verder uit toespraken en muzikale bijdragen, die de herdenking extra betekenis gaven. Gastspreker Liesbeth van der Horst, voormalig directeur van het Verzetsmuseum Amsterdam, kwam eveneens aan het woord.

Namens de gemeente Oostzaan sprak locoburgemeester Stijn Nijssen. In zijn toespraak legde hij een duidelijke link tussen het verleden en het heden. Hij stond stil bij het verzet tegen onrecht en uitsluiting tijdens de Tweede Wereldoorlog en benadrukte dat het belangrijk is om onze vrijheid en democratische waarden te blijven beschermen. Daarbij gaf hij aan dat herdenken niet alleen terugkijken is, maar ook betekent dat we alert blijven op wat er nu gebeurt. “De Februaristaking is een symbool van verzet, van moed, van vrijheidsstrijd en van medemenselijkheid”, aldus Nijssen.

De herdenking liet opnieuw zien hoe belangrijk het is om stil te staan bij vrijheid, solidariteit en het opkomen voor elkaar, toen en nu.

Wij bedanken het 4 en 5 mei Comité Zaanstad voor de organisatie van deze herdenking.

Foto's van de herdenking gemaakt door Pascal Fielmich

De volledige toespraak van locoburgemeester Stijn Nijssen

"Al als scholier op de middelbare school, en later als student geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam, leerde ik over de Februaristaking van 25 en 26 februari 1941. Nu 85 jaar geleden.

Een unieke staking tot op vandaag de dag. Die in mijn en onze herinnering gebrand staat. Het was het eerste en enige grote protest tegen de terreur van de NSB en de Nazi's. En het was de eerste grootse protestactie tegen de Jodenvervolging in Europa.

Al vanaf het begin van de bezetting, mei 1940, werd het leven van Joodse Nederlanders stap voor stap ingeperkt. Wat begon met afzonderlijke maatregelen, groeide uit tot een systematische uitsluiting.

Joodse Nederlanders verloren hun functies in het openbare leven. Ze moesten zich laten registreren. Hun ondernemingen werden hen ontnomen. En ook de publieke ruimtes zoals winkels, scholen, bioscopen en musea werden voor hen verboden terrein.

Hun wereld werd kleiner en kleiner gemaakt. En wie zich uitsprak, wie protesteerde of zich verzette, liep het risico op harde represailles van de bezetter.

In de winter van 1941 werd de spanning in Amsterdam voelbaar. De onrust nam toe. Er waren confrontaties op straat. Het verzet liet zich steeds duidelijker zien.

Dit alles leidde ertoe dat de Nazi's op 22 en 23 februari 1941 de Amsterdamse Joodse buurt introkken en circa 400 onschuldige Joden met hevig geweld oppakten, afvoerden en verzamelden op het Waterlooplein en het Jonas Daniël Meijerplein. Om vervolgens gedeporteerd te worden naar Duitsland.

De CPN, de Communistische Partij Nederland, organiseert daarop een staking. Om in protest te komen tegen het geweld tegen de Joodse Nederlanders. Deze staking zal bekend komen te staan als de Februaristaking van 25 en 26 februari 1941.

Als eerste daad van verzet rijden in de ochtend van de 25e de Amsterdamse trams niet. Er wordt een pamflet verspreid onder Amsterdammers, met daarin de oproep 'Staakt staakt staakt!'.

Dit pamflet is nog getoond in mijn geschiedenisles. Zo staat dit stukje van onze historie gegrift in onze Nederlandse geschiedenis. En in mijn geheugen.

De staking slaat aan en verspreid zich dezelfde dag nog buiten Amsterdam. Naar o.a. Haarlem, naar Hilversum, en naar de Zaanstreek. Diverse fabrieken en bedrijven in de Zaanstreek sluiten de deuren, zoals Albert Heijn, de stijfselfabriek de Bijenkorf en diverse cacaobedrijven. En vanuit de gehele Zaanstreek beginnen er in de loop van de middag van 25 februari stakers in optocht naar de Dam in Zaandam te trekken.

Op 26 februari is de staking in de hele Zaanstreek in volle kracht aan de gang. Uiteindelijk legden duizenden mensen uit de Zaanstreek en omgeving het werk neer als protest tegen de Jodenvervolging. En gingen naar de Dam.

Dat de Zaanstreek volledig tot staken overgaan was, bleef ook voor de bezetter niet onopgemerkt. In de middag van 26 februari reden vrachtwagens met militairen van de bezetter hier het centrum in en de Dam op.

Want de staking moest koste wat kost worden onderdrukt door de Nazi's. En dat gebeurde hardhandig. Er werden schoten gelost.

Er viel één dodelijk slachtoffer en meerdere mensen raakten gewond. Het slachtoffer, Jan Keijzer, was pas twintig jaar oud. Hij was de knecht van slager

Honingh, hier aan de Hogendijk, en woonde bij het gezin van zijn baas in.

Op die dag was de slagerij gesloten. Jan ging de deur uit om de stakers en de menigte te gaan bekijken. Samen met collegaslager Kluft stond hij in het winkelportiek aan de Nicolaasstraat, hier ook weer vlak naast, en sloeg hij de demonstrerende mensen gade. Een vrachtauto met Nazi's kwam aanrijden, een van de inzittenden richtte zijn geweer en schoot Jan Keijzer neer. Hiermee kwam een einde aan Jan zijn leven.

Er waren ook nog verdere consequenties. Er vielen ontslagen onder de stakers, er waren vergeldingsacties en Zaandam kreeg een boete opgelegd. Maar de wil om weerstand te bieden leefde voort.

Vandaag herdenken wij deze dag. 85 jaar geleden. En herdenken en herinneren wij de mensen die hun leven waagden, om op te komen voor onze vrijheid en die van onze medemens.

Juist dit herdenken en herinneren is zo belangrijk. Van het kwaad en het onrecht, tot de dappere heldendaden zoals van de stakers bij de Februaristaking. Zodat wij ons altijd blijven herinneren dat vrijheid en medemenselijkheid geen natuurverschijnsel is.

Enige tijd geleden sprak ik over Jodenvervolging en verzet, met een aantal jongens en meisjes van groep 7/8 van de Noorderschool, een Oostzaanse basisschool. Aanleiding was de herdenking van Hannie Schaft, een 24-jarige verzetstrijdster, gefusilleerd door de Nazi's. Haar bijnaam was 'het meisje met het rode haar'. Zij verzette zich tegen de onmenselijkheden van de Nazi's en streed voor vrijheid.

Een klein monument is aan haar gewijd in Oostzaan. Op de plaquette staat 'Voorwaarts en niet vergeten'. Mijn gesprek met de jongens en meisjes van de Noorderschool ging over waarom herinneren en herdenken nou zo belangrijk is. En waarom het zo cruciaal is dat we nooit vergeten. Deze kinderen hebben een diepe indruk op mij achtergelaten, met hun kennis en nieuwsgierigheid naar de gebeurtenissen en de gruwelijkheden van de Tweede Wereldoorlog en de Holocaust. En de verbindingen die ze al konden leggen naar het heden.

Laten we altijd nieuwsgierig blijven naar ons verleden. En laten we nooit vergeten. De Holocaust niet. De Februaristaking niet. En Hannie Schaft niet.

Ik wil afsluiten met het volgende. De Februaristaking is een symbool van verzet, van moed, van vrijheidsstrijd, en van medemenselijkheid. Dit symbool is immer zo

relevant vandaag de dag.

Ik deel met u in dat kader een persoonlijke ervaring: Ik kom zelf uit de Rivierenbuurt in Amsterdam, vlak bij waar het beeldje van Anne Frank op het Merwedeplein staat. Anne Frank, het wereldwijde symbool van de Holocaust en Jodenvervolging.

Dit beeldje van Anne Frank is in de afgelopen tijd al twee keer beklad geweest. Met rode verf. Een obscene actie. Ondertussen is er permanent cameratoezicht ingesteld op het beeldje. Kunt u het zich voorstellen. Dit is nu. En dit moet nooit normaal worden.

Dus: Ik hoop en spreek de wens uit dat wij met elkaar blijven staan voor vrijheid, voor onze medemens. Dat we genieten van verschillen. Elkaar op waarde blijven schatten. Trots zijn op onze democratische waarden.

En dat we extremisme nooit normaal gaan vinden. Wij zijn beter dan dat. De helden van de Februaristaking hebben ons dat voorbeeld gegeven."